

PAPER DETAILS

TITLE: Vergilerin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Literatür İncelemesi

AUTHORS: Mahmut Ünsal SASMAZ, Yunus Emre YAYLA

PAGES: 317-328

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1725187>

Vergilerin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Literatür İncelemesi*

Mahmut Ünsal ŞAŞMAZ**
Yunus Emre YAYLA***

ÖZ

İnsanların bir arada yaşaması ile birlikte toplumlar oluşmuş ve bunun sonucunda bireyler arası ile toplumsal ilişkileri düzenleyen devlet örgütüne ihtiyaç duyulmuştur. Toplamların bir arada yaşaması ile birlikte de devletler toplumların ortak ihtiyaçlarını karşılamakta, bunun içinde çeşitli kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Devletler, bu ihtiyaçları karşılarken çeşitli gelirlerle sahip olmaktadır. Vergi, resim, harç, şerefiye, özelleştirme gelirleri, devlet işletmeciliğinden doğan gelirler, parafiskal gelirler vb. gelirler devletin gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Sayılan kaynakların bir kısmı (vergi, resim, harç gibi) devletlerin sürekli gelir kaynağını oluştururken bir kısmı da devletlerin geçici gelir kaynaklarını oluşturmaktadır (özelleştirme gelirleri, devlet işletmeciliğinden doğan gelirler gibi). Bu kaynaklar içinde en büyük paya sahip olan şüphesiz vergi gelirleridir. Vergiler öncelikli olarak mali amacı gereği kamu harcamalarının finansmanını sağlamak için toplanmaktaydı. Devletin ekonomideki rolünün değişime uğraması ile birlikte vergiler mali amacı dışında mali olmayan amaç içinde kullanılmaya başlanmıştır. Vergiler mali amacı ile mali olmayan amaç içinde kullanılmaya başlanması ile birlikte devletlere, ekonomide ve sosyal alanda bazı düzenlemelerin yapılmasına imkan sağlamaktadır. Müdahaleci devlet anlayışı gelişmeden önce vergilerin sadece kamu harcamalarını finanse etmek olan mali amacı için alınması savunulmaktaydı. Müdahaleci devlet anlayışı ile birlikte vergilere, ekonomik ve sosyal amaçlarda eklenmiştir. Ayrıca günümüzde çevre politikaları belirlenirken vergiler kullanılmak istenmektedir. Vergilerin müdahaleci devlet anlayışı ile birlikte yeni bir görünüm kazanması sonucunda; ülkeler çeşitli mali, ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek için vergileri kullanmaktadırlar. Vergilerin çeşitli amaçlar için kullanılması sonucunda; vergilerin mali alanda ve mali alan dışında ekonomik, sosyal, çevresel amaçlar içinde kullanılması ile birlikte çeşitli ekonomik değişkenler üzerinde etkiler oluşturdukları söylenebilir. Vergiler bir ekonomide tasarruflar kanalıyla sermaye birikimi yoluyla yatırım hacmini etkileyebilmektedirler. Yatırımların etkilenmesi ile birlikte ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınması üzerinde çeşitli etkiler meydana gelebilmektedir. Diğer yandan tüm bu gelişmelere bağlı olarak istihdam ile gelir dağılımı faktörleri de bu durumlardan etkilenebilmektedirler. Buradan hareketle vergilerin makroekonomik etkilerinin değerlendirilmesi önemli olmaktadır. Bu çalışmada vergilerin makroekonomik etkileri (tasarruflar, yatırımlar, ekonomik büyüme, ekonomik kalkınma, istihdam ve gelir dağılımı üzerindeki) teorik açıdan değerlendirilmiş ve vergilerin makroekonomik etkilerinin incelendiği ampirik çalışmalara yer verilerek genel bir yargıya ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Mali Amaç, Mali Olmayan Amaç, Makro-Ekonomik Etkiler

A Literature Review For Assessing the Macroeconomic Effects of Taxes

ABSTRACT

With the coexistence of people, societies have emerged and as a result, there is a need for a state organization that organizes interpersonal and social relations. Together with the coexistence of societies, states meet the common needs of societies and they need various resources. States have various incomes while meeting these needs. Taxes, duties, fees, goodwill, privatization proceeds, revenues from state management, parafiscal revenues etc. revenues constitute the state's income sources. Some of the sources (such as taxes, duties, fees, etc.) constitute the permanent source of income of the states while others constitute the temporary sources of income (such as privatization revenues, revenues from state management). Of course, the largest share of these resources is tax revenues. Taxes were collected primarily to finance public expenditures due to their financial purpose. With the change in the role of the state in the economy, taxes are used for non-financial purposes except for the financial purpose. With the beginning of the use of taxes for non-financial purposes, taxation allows the state, the economy and social arrangements to be made. Prior to the development of an interventionist state approach, it was advocated that taxes should be taken only for the financial purpose of financing public expenditures. It has been added to taxes, economic and social aims with the understanding of interventionist state. In addition, countries use taxes when determining environmental policies. As a result of taxes with a new view of the interventionist state; countries use taxes to achieve a variety of financial, economic and social goals. As a result of the use of taxes for various purposes; It can be said that taxes have an impact on various economic variables as well

* Bu çalışma hazırlanırken Yunus Emre YAYLA'nın Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalında 2018 Ocak ayında sunulan ve kabul edilen "Vergilerin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi: Avrupa Birliği Geçiş Ekonomileri Örneği" isimli yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, orcid no: 0000-0001-9485-3933, mahmut.sasmaz@usak.edu.tr

*** Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Ana Bilim Dalı, orcid no: 0000-0003-1924-4550, yunusyay_89@hotmail.com

Makalenin Gönderim Tarihi: 20.08.2018; Makalenin Kabul Tarihi: 23.11.2018

as financial, social and environmental purposes. Taxes can affect investment volume through capital accumulation through savings in an economy. With the impact of the investments, various effects may occur on the economic growth and development of the countries. On the other hand, employment and income distribution factors can be affected by these developments. Therefore, it is important to evaluate the macroeconomic effects of taxes. In this study, the macroeconomic effects of taxes (savings, investments, economic growth, economic development, employment and income distribution) were evaluated from a theoretical point of view, and empirical studies on the macroeconomic effects of taxes were included and a general judgment was reached.

Keywords: Tax, Financial Purpose, Non-Financial Purpose, Macro-Economic Effects

1. Giriş

Vergiler, bireylerin bir arada yaşaması sonrasında toplumda oluşan ortak ihtiyaçların giderilmesi amacıyla devlet tarafından alınmaktadır. Vergiler, devlet tarafından ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçları karşılamak amacıyla alınmaktadır. Devletlerin en önemli gelir kaynaklarının başında gelen vergiler devlet gelirleri içerisinde önemli bir yere sahip olmuş ve genellikle artan bir seyir izlemiştir. 1980 yılında Dünya GSYH'sının %14,16'sını oluştururken bu oran 2000 yılında % 15,61, 2016 yılında ise %14,93 oranında gerçekleşmiştir (World Bank, 2018).

Bir maliye politikası aracı olan vergilerin çeşitli amaçları bulunmaktadır. Vergilerin ilk amacı kamu harcamalarının finansmanını sağlamaktır. Bunun dışında vergilerin kamu harcamalarının finansmanını sağlamak olan mali amacı yanında mali olmayan amaçları da (ekonomik ve sosyal amaç) bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, son dönemde vergiler çevresel sorunların giderilmesinde bir politika aracı olarak da kullanılmaktadır.

Vergilerin mali ve mali olmayan amaçları ile birlikte devletler, ekonomik ve sosyal alanda belirli düzenlemeler yapabilmektedir. Ülkelerin vergi sistemlerine bağlı olarak devletlerin ekonomik ve sosyal alanda yaptıkları düzenlemeler değişiklikler gösterebilmektedir. Çalışmada vergilerin makro-ekonomik etkileri (tasarruf, yatırım, ekonomik büyüme, ekonomik kalkınma, istihdam ve gelir dağılımı üzerindeki etkileri) teorik anlamda incelenmiş ve ampirik çalışmalar değerlendirilmiştir. Öncelikle konunun daha iyi kavranabilmesi amacıyla, vergi hakkında teorik bilgi verilmiş daha sonra vergilerin makro-ekonomik etkilerine değinilmiştir. Sonrasında ise sonuç ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

2. Vergi

Vergi, devlete yapılan zorunlu ve karşılıksız ödemelerdir. Vergiler, hükümetin vergi mükelleflerine sağladığı faydaların normal olarak ödemeleriyle orantılı olmaması anlamıyla karşılıksızdır (OECD, 1996: 3). Verginin genel bir tanımı yapılacak olursa; devlet ve vergilendirme yetkisine haiz olan kurumların kamu harcamalarının finansmanını sağlamak ve/veya toplumun içinde olduğu koşullar sonucu gereken tedbirleri almak amacıyla, ödeme gücü olanlardan ödeme güçleriyle orantılı olarak topladıkları zorunlu, karşılıksız ve nihai parasal ödemelerdir (Şenyüz vd., 2011: 60). Vergi sistemi, devlet gelirlerinin sağlanmasında ve ulusal ekonomi politikasının uygulanmasında önemli bir görev ve rolü yerine getirmektedir. (Mokry, 2006: 17).

Verginin tarihi insanlık tarihi kadar eskiye gitmektedir. Verginin tarihsel seyrinden kısaca bahsetmek gerekirse; vergi, Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarına kadar gitmektedir. İlkçağ başlangıcı olarak kabul edilen milattan önce 3500'lü yıllarda Sümer tabletlerinde vergiye ilişkin kayıtlara rastlandığı görülmektedir (Çelikkaya, 2013: 5). İlkçağda Mısır ve Babil'de Firavun veya Kral devlet giderlerini kendi mülklerinden karşılamaktaydı. Savaş, piramit yapımı gibi olaylar sırasında vergi alınmaya başlanmıştır. Eski Yunan ve Roma'da benzer şekilde vergiler alınmaktaydı. Ortaçağın sonlarında modern vergileme sistemi oluşmaya başlarken, Yeniçağda Merkantalizm akımının etkisi ile vergi anlayışında değişiklikler meydana gelmiştir (Kayan, 2000: 82-83). İlkçağda olağanüstü gelir özelliğini taşıyan vergiler Ortaçağ ve Yeniçağda olağan gelir halini almıştır. Vergiye değişik zamanlarda farklı fonksiyonlar yüklenmesine bağlı olarak verginin tanımında değişiklikler görülmektedir (Erdem vd., 2007: 78).

Dolaysız vergiler; gelir, sermaye kazancı ve net değer üzerinden alınmaktadır. Gelir, kurumlar ve servet vergileri en bilinen örnekleridir. Ayrıca hediye vergisi, ölüm vergisi ve emlak vergisi de dolaysız vergiler olarak kabul edilir. Dolaylı vergiler; bazı işlemlere, mallara veya olaylara uygulanan vergilerdir. KDV, satış vergisi, tüketim vergileri, damga vergisi, hizmet vergisi, kayıt vergisi ve işlem vergisi gibi örnekler verilebilir. (OECD, 2018).

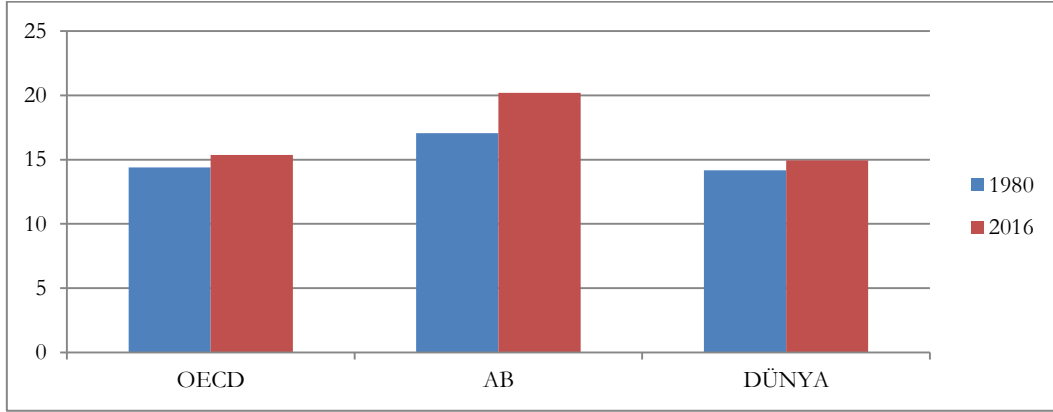
Tablo 1’de OECD ülkelerinde, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde ve Dünya’da vergilerin GSYH’ya oranının 1980, 1990, 2000, 2010 ve 2016 yılları arasındaki verileri verilmiştir. Tablo 1’deki veriler incelendiğinde 1980 yılından 2016 yılına kadar vergi gelirlerinin GSYH’ya oranı OECD ve AB ülkeleri ile Dünya genelinde 2010 yılı hariç artış göstermiştir. 2010 yılındaki azalışın sebebinin 2008 yılında yaşanan küresel kriz olabileceği ifade edilebilir.

Tablo 1: OECD ve AB Ülkeleri ile Dünya’da Vergilerin GSYH’ya Oranı (%)

	1980	1990	2000	2010	2016
OECD	14,4	14,5	16,2	13,9	15,4
AB	17,1	18,8	20,7	19,5	20,2
Dünya	14,2	14,3	15,6	13,5	14,9

Kaynak: (World Bank, 2018)

Grafik 1’de vergilerin GSYH’ya oranının OECD ve AB ülkeleri ile Dünya genelinde 1980-2016 yılları arasındaki değişimi grafiksel olarak gösterilmiştir.

Grafik 1: Vergilerin GSYH’ya Oranının OECD ve AB ülkeleri ile Dünya Genelinde 1980-2016 Yılları Arasındaki Değişimi

Kaynak: Veriler World Bank (2018)’den alınarak grafik tarafımızca hazırlanmıştır.

Vergilerin ekonomi üzerindeki etkilerine geçmeden önce vergilerin iktisadi doktrin açısından kısaca değerlendirilmesi yararlı olacaktır. Klasik İktisadi doktrin; vergilerin tarafsızlığını ve mali amacı (kamuya gelir sağlama) dışında bir amacının olmaması gerektiğini savunmuştur (Dönmez, 2003: 169). Kısaca, vergilerin mali amacının dışında kullanılmasının ekonomide olumsuz etki oluşturacağını savunmuşlardır. Keynes, 1929 ekonomik krizinden sonra 1936 yılında yazdığı “The General Theory of Employment, Interest, and Money” adlı eserinde devlet müdahalesini önermiş ve Keynes’in önerileri dünyada genel kabul görmüştür. Devlet müdahalesi kavramı, vergileri kapsamakla birlikte devletin bu araçlarla ekonomiyi düzenlemesine zemin hazırlamaktadır. Neo-Liberal yaklaşımlardan olan Arz Yönlü iktisadi doktrine göre, vergilerin ekonomi üzerindeki etkileri daha çok vergi indirimleri yoluyla olmaktadır. Arz yönlü iktisat bu olguyu, Haldun-Laffer eğrisi ile açıklamıştır. Haldun- Laffer eğrisine göre, vergi indirimleri ekonomik birimlerin kararlarını etkilerken özellikle toplam üretim ve vergi gelirlerinde artış sağlanmaktadır (Türgay, 2011: 327).

Sonraki bölümde vergilerin makroekonomik etkileri belirli ekonomik göstergeler kullanılarak değerlendirilmiştir.

3. Vergilerin Makroekonomik Etkileri

Vergiler ile ulaşılmak istenen amaç ve uygulanan politikalara bağlı olarak vergilerin makroekonomik etkileri ortaya çıkmaktadır (Eker, 2001: 200). Vergilerin makroekonomik etkileri; tasarruf, yatırım, ekonomik büyüme, ekonomik kalkınma, istihdam ve gelir dağılımı üzerindeki etkisi olmak üzere altı başlık altında incelenecektir.

3.1. Vergilerin Tasarruflar Üzerindeki Etkisi

Vergi politikaları kullanılarak ekonominin yönlendirilmesi çeşitli şekillerde mümkün olabilmektedir. Bu politikalar içinde en etkin olan ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde özel yatırımlara yönelik teşvik ile tasarruf ve sermaye birikiminin sağlanmasında başvurulan vergi politikası, vergi indirimleri ile muafiyetleridir (Eker, 2001: 335). Vergilerin tasarruflar üzerindeki etkileri genel itibarıyla vergi türüne göre değişiklik göstermektedir (Turhan, 1993: 336).

Gelir vergisi tasarruflar üzerinde şüphesiz en etkili olan vergidir. Tüketim ve sermaye birikimi arasındaki dağılımı etkilediği için gelir vergisi, otomatik olarak tasarrufları azaltıcı etki yapmaktadır. Gelir vergisi tasarrufları tüketim lehine kısarak sermaye birikiminin yetersiz kalmasına sebep olmaktadır (Erdem vd., 2007: 190-191). Vergiler sonrasında tasarruf yapmak ya da bu tasarrufları yatırıma yönlendirmenin avantajı azaldığında, mükellefin gelirinin büyük bir kısmını tüketime ayırmak mecburiyetinde kaldığı görülmektedir (Akman, 2011: 244).

Vergilerin tasarruflar üzerindeki etkisini incelemeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır (Bkz. Chhibber (1985), Slemrod (1989), Armstrong vd. (2015)). Vergilerin tasarruflar üzerindeki etkisi genellikle, artan vergi oranının tasarruf oranının artmasında etkili olmadığı şeklindedir (Bkz. Chhibber (1985)).

Feldstein (1976), 1,999 hane halkının verilerini kullanarak vergi ve portföy kompozisyonu arasındaki ilişkiyi ekonometrik analizle incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda; kişisel gelir vergisinin bireylerin portföy varlıklarına yönelik talepleri üzerinde çok güçlü bir etkiye sahip olduğunu; net değer, yaşın, cinsiyetin ve insanın insanlık dışı sermayeye oranının etkilerini ayarladıktan sonra tespit etmiştir. Vergilerin tasarruflar üzerindeki etkisini inceleyen Chhibber (1985), regreyon analizi yöntemini kullanarak 3 Sahra Altı ülkesinde 1965-1981 yılları arasında vergilendirmenin toplam tasarruflar üzerindeki etkisini incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda artan vergi oranının ekonominin tasarruf oranını yükseltmek için etkili bir araç olmadığını belirlemiştir. Benzer bir çalışmada Slemrod (1989), bireysel gelir vergisi kanunun sadeleştirilmesinden kaynaklanan vergi kanununa uymanın kaynak maliyetindeki olası tasarruf tahminlerini, 1982 yılında Minnesota vergi mükelleflerinin örneğinin vergi dosyalama davranışının ekonometrik analizini yapmıştır. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, tek bir vergi yapısına geçişle birlikte önemli bir tasarruf sağlanmasının tahmin edilememesine rağmen; kesilmiş vergi kesintisi sisteminin ortadan kaldırılmasıyla önemli ölçüde kaynak tasarrufu mümkün olabileceğini belirlemiştir. Başka bir çalışmada Armstrong vd. (2015), OLG modeli oluşturarak İngiltere’de 40 yıllık bir çalışma hayatı için 20 yıllık periyot verilerini kullanarak EET sisteminden (emeklilik tasarrufları ve iadeleri gelir vergisinden muaf, ancak emeklilik geliri vergiye tabidir) TEE sistemine (emeklilik tasarrufları vergilendirilmiş gelirden, ancak bundan sonra başka bir vergilendirme olmaksızın) değişimin ekonomik sonuçlarını değerlendirmişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, EET’den TEE’ye değişimin kişisel tasarruflarda düşüşe neden olacağını tespit etmişlerdir.

Vergilerin tasarruflar üzerindeki etkisinin genellikle azaltıcı yönlü olduğu hem ampirik hem de teorik literatür tarafından desteklenmektedir. Vergilerin tasarruflar üzerinde azaltıcı etki yapmasının sebebi olarak; vergilerin bireylerin gelirini azaltması sonucunda bireylerin daha az tasarruf yapması ve tasarrufların azalabileceği gösterilebilir.

3.2. Vergilerin Yatırımlar Üzerindeki Etkisi

Vergiler, özel sektörün elinde olan kaynağı kamu kesimine aktardığı için, bu niteliğiyle özel kesim yatırımlarının üzerinde kısıtlayıcı bir etkiye sahiptir. Vergiler ile bireylerin satın alma güçlerinin bir kısmı azalırken, bireyler tüketim ve tasarruflarını azaltmakta ve bundan dolayı özel sektörün yatırımlara ayıracağı fonlar azalmaktadır (Uluatam, 2012: 350). Yatırım için ayrılan fonların yanında vergiler kişilerin üretime yönelik kararları üzerinde etkili olabilmektedir. Vergiler ile belli sektör veya bölgelere değişik büyüklüklerde yatırım yapılması teşvik edilebilirken, vergi bu kararların verilmesinde caydırıcı sonuçlara da neden olabilmektedir (Akdoğan, 2003: 436).

Devletler, ekonominin kontrolünü sağlamak, hükümet harcamalarını düzenlemek ve tüketim ile yatırım harcamalarını dengeleyebilmek amacıyla mali politikaya başvurarak vergileme yoluna gidebilmektedir. Devlet vergiler yolu ile elde ettikleri gelirleri kamu yoluyla yatırımlara harcaabilir veya uygun faiz hadlerinde fon haline getirerek özel yatırımcıların yararlanabilmelerini sağlayabilir (Dülgeroğlu, 2000: 111).

Yatırımları ilgilendirmesi açısından en önemli vergi türü olan kurumlar vergisi yatırımları azaltıcı etkisinin yanında bünyesindeki istisnalar ile yatırımları teşvik etmektedir (Erdem vd., 2007: 191).

Vergilerin yatırımlar üzerindeki etkisini inceleyen birçok çalışma literatürde mevcuttur (Bkz. Feldstein (1980), Dreßler (2012), Sentance (2012), Verbič ve Črnigoj (2014)). Vergilerin yatırımlar üzerindeki etkisi genellikle vergi oranlarının azalmasının yatırımları arttıracak şekildedir (Bkz. Sentance (2012)).

Feldstein (1980), zaman serisi analizi yöntemini kullanarak ABD’de 1953-1978 döneminde iş yatırımlarına uygulanan vergi teşviklerinin etkisini incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, enflasyon ile mevcut vergi kurallarının etkileşiminin, 1960’lı yılların sonundan beri iş yatırımlarındaki düşüşe önemli ölçüde katkıda bulunduğunu tespit etmiştir. Başka bir çalışmada Dreßler (2012), regresyon analizi yöntemini kullanarak 1996-2008 döneminde Alman çok uluslu şirketlerin yurt dışına yaptıkları doğrudan yatırımların ve yabancı çokuluslu şirketlerin Almanya’daki yatırımları ile kurumlar vergisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda vergilerin yatırımlar üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, kurumlar vergisi oranının on puan daha yüksek olması durumunda yatırımların yaklaşık yüzde beş düşük olmasına neden olacağı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir çalışmada Sentance (2012), regresyon analizi yöntemini kullanarak 2004-2011 yılları arasında 166 ekonominin verilerini kullanarak vergi düzeyi, ekonomik büyüme ve yatırım büyümesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda; vergi oranındaki %10’luk bir azalmanın ekonomik büyümeyi %0,1 ve yatırımları %0,7 arttıracakını tespit etmiştir.

Verbič ve Črnigoj (2014), panel veri analizi yöntemini kullanarak Slovenya’daki firmaları baz alarak ve 2006-2010 dönemini kapsayan verilerle kurumlar vergisi ile kurumsal yatırım arasındaki ilişkiyi ekonomik kriz dönemini değerlendirerek incelemiştir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, 2009 yılında ekonomiyi etkileyen kriz döneminde Slovenya’daki firmaların finansal kısıtlamalardan önemli ölçüde etkilendiğini tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada Saqib vd. (2014), 1973 ile 2010 yılları arasında Pakistan’da vergilerin ekonomik faaliyet üzerindeki etkisini ARDL testi ve Johansen eşbütünleşme analizi yöntemini kullanarak incelemiştir. Çalışmada yatırımlar ile ilgili buldukları sonuçta; gelir vergisinin yatırımlar üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu belirlemişlerdir. Benzer bir çalışmada Bonucchi vd. (2015), VECM yöntemini kullanarak İtalya’da 1996Q-2012Q4 döneminde kurumları vergilendirme politikalarının makro-ekonomik dinamikler üzerindeki etkisini incelemiştir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda vergilendirme sistemine yapılan değişikliklerin, üretim, yatırım ve genel ekonomik faaliyetlerin faktör maliyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Vergiler ile yatırımlar arasında bir ilişkinin varlığı ve bu ilişkinin genellikle artan vergi oranının yatırımlar üzerinde azaltıcı etki yapacağı şeklinde olduğu teorik ve ampirik literatürde görülmektedir. Vergilerin yatırımlar üzerindeki azaltıcı veya arttırıcı etki yapmasının sebebi; artan vergi oranının yatırımları caydırabilmesi ya da vergi teşvikleri sonucunda azalan vergi oranlarının yatırımları arttırabileceği ifade edilebilir.

3.3. Vergilerin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi

Günümüzde neredeyse bütün ülkelerde ekonomik büyümenin teşvik edilmesi iktisadi bir amaçtır. Maliye politikasına ve vergi politikasına bu iktisadi amacın gerçekleştirilmesinde önemli görevler düşmektedir (Turhan, 1993: 37). Vergiler özel sektörden kamu sektörüne kaynak aktardığı için harcanabilir geliri azaltarak ekonomik büyüme üzerinde daraltıcı etki yapabilmektedir. Bunun yanında, maliye politikası aracı olarak vergiler, ekonomik büyüme ve ekonomik istikrar amaçlı kullanılabilir. Vergiler yoluyla (vergilerin arttırılması) enflasyonu düşürme ve talebi daraltma hedefi gerçekleştirilmek isteniyor olabilir (Savaşan, 2013: 103).

Vergilerin ekonomi üzerindeki etkileri genellikle vergi indirimleri yoluyla gerçekleşmektedir. Arz yönlü iktisadi görüş bu durumu Haldun- Laffer eğrisi ile açıklamıştır. Haldun-Laffer eğrisine göre vergi indirimleri ekonomik birimlerin kararlarını etkilemekte ve özellikle vergi gelirleriyle toplam üretimde artış sağlanmaktadır. Birçok görüşe göre, başarılı vergi politikaları ekonomik büyümeyi arttıracak; bazı görüşlere göre ise, vergi oranlarında yapılacak kesintilerin yüksek ekonomik büyüme yerine yüksek kamu borçlarına neden olacağı savunulmaktadır (Türgan, 2011: 327).

Vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik çeşitli ampirik çalışmalar yapılmıştır (Bkz. (Marsden (1983), Padovano ve Galli (2001), Durkaya ve Ceylan (2006), Mucuk ve Alptekin (2008), Stoilova ve Patanov (2013), McNabb ve Lemay-Boucher (2014), Camelia vd. (2015)). Vergiler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki bazı vergi türleri ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ilişki olduğu şeklindedir (Bkz. Camelia vd. (2015)). Diğer yandan vergilerin ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilediğini tespit eden çalışmalarda literatürde mevcuttur (Bkz. Saqib vd. (2014)). Ayrıca yapılan çalışmalarda genellikle dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir (Bkz. Durkaya ve Ceylan (2006), Mucuk ve Alptekin (2008)).

Vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştıran çalışmasında Marsden (1983), 20 ülkede 1970-1979 yılları arasında regresyon analizi yöntemini kullanmıştır. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, mali teşviklerin ve düşük vergi oranlarının toplam çıktıyı arttıracak diğer bir ifadeyle ekonomik büyümeye olumlu katkısı olacağını belirlemiştir. Başka bir çalışmada Mucuk ve Alptekin (2008), 1975-2006 yılları arasında Türkiye’de dolaylı ve dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi eşbütünleşme ve Granger nedensellik testini kullanarak incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda kısa dönemde yalnızca dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasında bir nedensellik bağıntısının varlığını belirlemişlerdir. Benzer bir çalışmada Padda ve Akram (2009), 1971-2007 yıllarındaki verileri kullanarak 7 Asya ülkesinde vergi politikaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Breitung ve PP-Fisher birim kök testlerini kullanarak incelemişler ve çalışma sonucunda vergi oranındaki değişikliklerin çıktı üzerinde kalıcı etkilere sahip olabileceği bulgusuna ulaşmışlardır. Başka bir çalışmada Cornelia (2015), AB üyesi ülkelerde 2002-2012 yılları arasında Katma Değer Vergisi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi doğrusal korelasyon analizi yöntemini kullanarak incelemiş ve yapmış olduğu çalışma sonucunda Katma Değer Vergisi ile ekonomik büyüme arasında bir korelasyon olduğu ancak bu ilişkinin çok güçlü olmadığını tespit etmiştir.

Vergiler ile ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin varlığı ve bu ilişkinin genellikle bazı vergi türleri ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü olduğu gerek teorik gerekse ampirik literatürde görülmektedir. Vergilerin ekonomik büyümeyi pozitif etkilemesinin sebebi; bazı vergi türlerinin vergi denetimine ve vergi indirimine imkan tanınması, vergilerin mali amacı ile mali olmayan amaçları için kullanılması sonucunda ekonomik büyümeyi pozitif etkileyebileceği söylenebilir.

3.4. Vergilerin Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi

Ekonomik kalkınmanın finansmanının sağlanmasında yurtiçi ve yurtdışı kaynaklar kullanılabilir. Fakat bu kaynaklar tek başlarına kullanıldıkları zaman ekonomik kalkınmayı finanse edecek güçten yoksun olmakla birlikte kullanıldıklarında ise yetersiz kalmaktadırlar. Bu duruma göre, yurtdışı kaynaklar arızı ve güvenilirmez olduğundan iç kaynaklardan birine ağırlık ve önem vermek gerekmektedir; bu kaynak hiç şüphesiz vergi olmaktadır. Ancak ekonomik kalkınmanın finansmanında vergi politikasını uygulamak kolay değildir ve bu süreçte çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır (Türk, 1989: 273-274). Maliye politikası araçlarından olan vergiler, devlete gelir sağlama amacının yanında ekonomik istikrarı gerçekleştirmek amacıyla da kullanılabilir. Günümüzde bu amacın yanında vergilerden ekonomik kalkınmaya hız kazandırmak için etkin bir araç olarak yararlanılmak istenmektedir (Nemli, 1979: 143).

Devlet tarafından kamu harcamalarını finanse etmek için toplanan gelir, servet ve harcama vergileri uygun olarak kullanıldığında maliye politikasının amacı olan ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde etkisi büyük olmaktadır (Demircan, 2003: 97). Vergi politikası kullanılarak, bir ülkede gelir düzeyleri arasında bulunan açığın kapanmasına destek olarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlar. Ekonomik kalkınma olgusu, vergi yükü adaletli dağıtıldığı zaman ve kayıt dışılığın önüne geçildiği takdirde hız kazanmaktadır (Öztürk, 2012: 554-556).

Vergilerin ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi dolaylı ve dolaysız vergilerin ülkedeki payına göre değişebilmektedir. Dolaylı ve dolaysız vergilerin bir ülkedeki payı o ülkenin vergi adaleti açısından bir göstergedir. Gelişmekte olan ülkelerde genel olarak dolaylı vergiler ağırlıkta, gelişmiş ülkelerde ise dolaysız vergiler ağırlıkta olmaktadır.

Dolaylı vergiler, az gelişmiş ülkelerde vergi gelirleri içerisinde önemli bir paya sahiptir. Bu ülkelerde en verimli dolaylı vergi ise tüketim üzerinden alınandır. Bu vergiler geniş halk kitlelerinin tüketimini

güçleştirmekte ve yaşam düzeyinin yükselmesini önlemektedir. Diğer yandan gelişme sağlanabilmesi açısından gerekli araçların oluşturulmasında, diğer gelir kaynakları yeterli olmadığı takdirde, bu kesimin özverisine dayandırılmak zorundadır (Han ve Kaya, 2008: 77).

Vergilerin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini inceleyen çeşitli çalışmalar literatürde mevcuttur (Bkz. Mann (1980), Bozoğlu (2010), Nwakanma ve Nmandi (2014), Cural ve Çevik (2015), Husnain vd. (2015), Ofoegbu vd. (2016), Eren vd. (2018), Şaşmaz ve Yayla (2018)). Yapılan çalışmalarda ulaşılan bulgular genellikle vergiler ile ekonomik kalkınma arasında pozitif yönlü ilişki olduğu şeklindedir (Bkz. Bozoğlu (2010), Ofoegbu vd. (2016)). Ayrıca vergilerin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi genellikle dolaysız vergiler ile ekonomik kalkınma arasında anlamlı veya pozitif yönlü ilişki şeklindedir (Bkz. Cural ve Çevik (2015), Şaşmaz ve Yayla (2018)). Diğer yandan vergilerin ekonomik kalkınma üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu tespit eden çalışma da bulunmaktadır (Bkz. Husnain vd. (2015)).

Vergilerin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini inceleyen Mann (1980), regresyon analizi yöntemini kullanarak Meksika'da 1895 ile 1975 yıllarındaki verileri kullanmıştır. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, farklı vergi kategorileri ile gelir/vergi oranları ve ekonomik kalkınmayı temsilen kullandığı değişkenler arasında sayısız istatistiksel anlamlı ilişkiler belirlemiştir. Benzer bir çalışmada Cural ve Çevik (2015), 1924-2013 döneminde Türkiye'de vergi yapısı ile ekonomik kalkınma arasındaki dinamik ilişkiyi regresyon analizi yöntemini kullanarak araştırmışlardır. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, dolaysız vergiler içerisinde yer alan gelir ve servet üzerinden alınan vergiler ile ekonomik kalkınma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir. Başka bir çalışmada Ofoegbu vd. (2016), 2005-2014 yılları arasında Nijerya'da regresyon analizini kullanarak vergi gelirlerinin ekonomik kalkınmaya etkisini ve İnsani Gelişme Endeksi ile GSYH arasında bir ilişkinin kurulmasında herhangi bir farklılık bulunup bulunmadığını incelemiştir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, vergi geliriyle ekonomik kalkınma arasında olumlu ve belirgin bir ilişkinin varlığına ulaşmışlardır. Diğer yandan, Nijerya'da ekonomik kalkınma amacıyla bir vergi politikasının geliştirilmesinde GSYH yerine İnsani Gelişme Endeksi'ne dayalı olması gerektiğini tespit etmişlerdir.

Vergi gelirleri ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi araştıran Eren vd. (2018), Türkiye'de 1975-2013 dönemini incelemiştir. Çalışmada Hacker ve Hatemi-J ile Breitung ile Candelon frekans alanı nedensellik testlerini kullanmışlardır. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, toplam vergi gelirleri ile dolaysız vergilerden ekonomik kalkınmaya doğru ve ekonomik kalkınmadan dolayı vergilere doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin varlığını belirlemiştir. Benzer bir çalışmada Şaşmaz ve Yayla (2018), 11 AB ülkesi (geçiş ekonomileri) ve Türkiye'de dolaylı, dolaysız vergiler ile doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve ekonomik kalkınma arasındaki eşbütünleşme ve nedensellik ilişkisini incelemiştir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, dolaysız vergilerin ekonomik kalkınmayı pozitif yönlü dolaylı vergilerin ise negatif yönlü etkilediğini tespit etmişlerdir.

Vergilerin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi genellikle bazı vergi türlerinin ekonomik kalkınmayı olumlu yönde etkilediği şeklinde olduğu hem teorik hem de ampirik literatürde görülmektedir. Vergilerin ekonomik kalkınmayı olumlu etkilemesinin sebebi; vergiler yoluyla mali teşviklerin uygulanabilmesi sonucunda bölgesel gelişmişlik farklarının en aza indirilebilmesi, vergilerin ekonomik kalkınmanın finansmanında kullanılması yoluyla ekonomik kalkınma üzerinde önemli etkiler oluşturabileceği ifade edilebilir.

3.5. Vergilerin İstihdam Üzerindeki Etkisi

Vergi sonrası, çalışma süresi veya çalışılan alanlar ile ilgili kararlar üzerinde verginin etkisi olabilmektedir. Bu etki, emek kazançlarını hedef alan mükellefiyetlerde özellikle belirgin olmaktadır (Uluatam, 2012: 348). Vergilerin emek arzı üzerindeki etkileri, vergi mükellefinin tutumuna bağlı bir şekilde gelir ya da ikame etkisi olarak ortaya çıkmaktadır. Mükellefin çalışması karşılığında elde ettiği ücret üzerinden ödediği vergiyi telafi edebilmek amacıyla daha fazla çalışması gelir etkisidir. İkame etkisi, mükellefin daha fazla çalışmak ve daha fazla vergi ödemek yerine boş zamanı tercih etmesidir (Akman, 2011: 245).

İstihdam üzerinde vergilerin etkisi emek arzı ve talebine bağlı olmakla birlikte bununla sınırlı değildir. Ekonomide sahip olunan üretim faktörlerinin mevcut teknoloji düzeyinde, en etkin şekilde üretime

sokulması ve üretim kapasitesi ya da potansiyel üretim olanaklarının genişletilmesi, kaynak dağılımını yönlendirerek bu yöndeki girişimleri teşvik eden vergi politikası istihdam ve üretim açısından önem arz etmektedir (Akdoğan, 2003: 441).

Vergilerin istihdam üzerindeki etkisini inceleyen çeşitli çalışmalar literatürde mevcuttur (Bkz. Kugler ve Kugler (2002), Dolenc ve Laporšek (2010)). Yapılan çalışmalarda genellikle istihdam üzerinden alınan vergilerin istihdam artışı üzerinde azaltıcı etki yaptığı yönündedir (Bkz. Dolenc ve Laporšek (2010)).

Vergi ve istihdam ilişkisine yönelik çalışmalardan Kugler ve Kugler (2002), Kolombiya'da 1982-1996 yılları arasında 235 fabrikanın panelinden oluşan verilerle bordro vergilerinin istihdam ve işgücü maliyetleri üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, bordro vergilerindeki artışın yaklaşık beşte birinin çalışanlara daha düşük ücretler olarak kaydırıldığını, ayrıca bordro vergilerinin üretimde çalışanlar için üretimden daha az kayma ve daha fazla olumsuz etki oluşturduğunu tespit etmişlerdir. Benzer bir çalışmada Dolenc ve Laporšek (2010), düzeltilmiş standart hatalar ile doğrusal regresyon analizini kullanarak AB-27 ülkelerinde 1999-2008 döneminde vergi takozu ile istihdam arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, vergi takozu oranının yüzde 1 puan artmasının istihdam artışını yaklaşık 0,04 puan azalttığını tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada Hotunluoğlu ve Arslaner (2016), panel veri analizi yöntemini kullanarak Türkiye'de 81 ile 2008-2013 yılları arasında işsizlik oranlarının vergi gelirleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, işsizlik oranlarındaki artışın vergi gelirleri üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Vergiler ile istihdam arasında bir ilişkinin varlığı ve bu ilişkinin genellikle negatif yönlü olduğu gerek teorik gerekse ampirik literatür tarafından desteklenmektedir. Vergilerin istihdam üzerindeki etkisinin negatif yönlü olmasının sebebi; istihdam üzerindeki vergilerin artması sonucunda istihdam oranını azaltılabileceği söylenebilir.

3.6. Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi

Gelir dağılımının vergi politikası ile eşit dağıtılması sosyal devlet anlayışı ile birlikte devlet politikalarında yerini almıştır. Gelirin dengeli dağıtımının daha çok vergi politikası ile gerçekleştirilmesi J.M.Keynes ve Keynesyen yazarlar tarafından savunulmuştur (Mutluer vd., 2010: 193).

Vergilerin gelir dağılımındaki etkisi, vergi türlerine göre değişiklik göstermektedir. Gelir vergilerinden artan oranlı yapıya sahip olanları belirli bir sınırın üzerinde bulunan gelirlerden alınan ek vergi, harcama vergilerinde ise vergiye tabi olan mal ve hizmetlerden lüks olup olmamalarına göre verginin farklılık arz etmesi, toplumdaki gelir farklılıklarını kısmen de olsa kaldırmak amacını güder. Servet vergileri, türleri ile birlikte diğer amaçlarının yanında servet farklılıklarını ortadan kaldırma amacını taşımaktadır (Edizdoğan, 2000: 61). Tüketim üzerinden alınan vergilerin gelir dağılımına etkisi (gelişmekte olan ülkelerde vergi sistemi içerisinde yüksek paya sahip olmaları nedeniyle), devletin geliri arttıkça, gelir dağılımı üst gelir grubunda bulunan mükellefler lehine değişmektedir (Şener, 2008: 199).

Vergiler ile gelirin dengeli şekilde dağıtılma amacı için önce yüksek düzeyde gelir ve servete sahip olanlar diğerlerine göre daha ağır biçimde vergilendirilir. Sonrasında bu yolla elde edilecek gelirle, harcama politikaları ile düşük gelirliiler arasında dağıtılır. Böylece vergilerin sosyal amacına ulaşmaya çalışılır. Buradan hareketle, gelirin dengeli dağıtımında vergi politikası ile birlikte harcama politikası yakın ilişki içerisinde olmaktadır (Mutluer vd., 2010: 193-194).

Vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisini inceleyen çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Bkz. Ramot ve Ichihashi (2012), Bilgiç (2015), Drucker vd. (2017), Oboh ve Eromonsele (2018)). Vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisi dolaysız vergilerin gelir dağılımını düzenleyici etkiye sahip olduğu yönünde (Bkz. Bilgiç (2015)) ve dolaylı vergilerin gelir eşitsizliğini azalttığı yönünde (Bkz. Oboh ve Eromonsele (2018)) olabilmektedir.

Vergilerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisine yönelik yaptıkları çalışmada Ramot ve Ichihashi (2012), panel veri analizi yöntemini kullanarak 65 ülkede 1970-2016 döneminde vergi yapılarının ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, kurumlar vergisi oranlarının ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği ile ilişkili olduğunu, gelir vergilerinin ekonomik büyüme ve gelir eşitsizlikleri üzerinde etkisi olmadığını tespit etmiştir. Benzer bir çalışmada

Bilgiç (2015), oluşturulan Gini modeli ile EKK yöntemini kullanarak Türkiye’de 1990-2013 yılları arasında vergi politikaları ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, dolaysız vergilerin gelir dağılımını düzenleyici etkisi olduğunu tespit etmiştir. Başka bir çalışmada Drucker vd. (2017), panel veri analizi yöntemini kullanarak 25 OECD ülkesinde 1975-2011 yılları arasında vergi kompozisyonunun gelir eşitsizliğinin ve ekonomik büyümenin üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, gelir vergilerinin bireyler ve tekrarlayan emlak vergileri ile eşitsizlik ve ekonomik büyüme arasında negatif korelasyon olduğunu; kurumlar vergisinin ekonomik büyümeyi engellediğini ve eşitsizlik konusunda net bir etkisinin olmadığını; tüketim vergilerinin ise hem eşitsizliği hem de büyümeyi artırdığını tespit etmişlerdir. Ayrıca belediye vergilerinin büyümeyi desteklemediğini ve eşitsizliği azaltmadığını belirlemişlerdir. Diğer bir çalışmada Munduch (2018), panel veri analizi yöntemini kullanarak 41 Avrupa ülkesinde 1992-2014 döneminde gelir eşitsizliğini arttırmaya veya azaltmaya yönelik nedensel belirleyicileri incelemiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda, ticaretin GSYH'ya oranının artması, demokrasinin iyileştirilmesi, yolsuzlukla mücadelenin ve vergi gelirlerinin artmasının düşük gelir eşitsizliğine yol açtığını tespit etmiştir. Başka bir çalışmada Oboh ve Eromonsele (2018), hata düzeltme modelini kullanarak Nijerya’da 1980-2014 döneminde vergilemenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda, dolaylı vergilerin Nijerya’da gelir eşitsizliğini daha fazla azalttığını tespit etmişlerdir.

Vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisi genellikle bazı vergi türlerinin gelir dağılımını düzenleyici etkisinin olduğu teorik ve ampirik literatürde görülmektedir. Vergilerin gelir dağılımı üzerindeki düzenleyici etkisinin sebebinin; dolaysız vergilerin adaletli vergi türü olması, servet vergilerinin gelir dağılımını düzenleme amacının olması ve verginin mali olmayan amacı içerisinde yer alan sosyal amacının gelir dağılımının adil dağıtımını önlemesi gösterilebilir.

4. Sonuç

İnsanların bir arada yaşaması sonucunda toplum oluşmuş ve toplum düzenini sağlamak amacıyla devlete ihtiyaç duyulmuştur. Toplumun ortak ihtiyaçlarının giderilmesinde ve toplumsal düzenin sağlanmasında devlet önemli rol oynamaktadır. Toplumun ihtiyaçlarının giderilmesi ve düzenin sağlanması devletin birtakım harcamaları yapmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan harcamaların karşılanması ise günümüzde büyük ölçüde vergiler yoluyla sağlanmaktadır.

Vergilerin öncelikli amacı olan mali amacı, kamu harcamalarının finansmanını karşılamayı ifade eder. Devletin ekonomideki rolü anlayışının değişime uğraması ile birlikte, verginin mali amacının yanında mali olmayan amaçlar içinde kullanılmaya başlanmıştır. Mali olmayan amaçları; ekonomi üzerinde belirli amaçları hedefleyen ekonomik amaç ile gelir dağılımını önceleyen sosyal amaç şeklinde sıralamak mümkündür. Bunların dışında son dönemlerde çevresel sorunların giderilmesinde vergi politikaları ile belirli amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Vergilerin mali ve mali olmayan amaçları için kullanılması sonucunda ekonomide ve sosyal alanda belli etkilere neden olmaktadır. Çalışmada vergilerin makroekonomik etkileri teorik anlamda değerlendirilmiş ve ampirik çalışmalara yer verilmiştir. Vergilerin makroekonomik anlamda etkileri vergi sistemine, vergi yüküne, vergi oranına, vergi teşviklerine, dolaylı ve dolaysız vergilerin ağırlığı gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilmektedir.

Çalışma sonucunda, ekonomik büyüme ve kalkınma ile gelir dağılımı üzerinde vergi türüne göre vergilerin etkisinin değişiklik gösterdiği (genellikle dolaysız vergilerin olumlu etkisinin olduğu); tasarruf, yatırım ve istihdam ile vergilerin genellikle ters orantılı ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, vergiler mali amacı ile birlikte mali olmayan amacı için kullanılması sonucunda makroekonomik değişkenler üzerinde çeşitli etkilere neden olabilmektedir. Çalışmada gerek teorik anlamda gerekse ampirik anlamda vergilerin makroekonomik etkilerinin olduğu görülmüş ve teorik ile ampirik literatür birbirini desteklemiştir. Buradan hareketle ülkelerin kendi ekonomik şartlarına ve ekonomik konjonktüre uygun olarak vergi sistemlerini belirlemeleri ve vergi politikalarını planlı-programlı ve doğru şekilde uygulamaları halinde vergilerin makroekonomik değişkenler üzerinde daha iyi sonuçlara neden olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Akdoğan, Abdurrahman, Kamu Maliyesi, 9. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003.
- Akman, Koray, Kamu Maliyesine Giriş, İzmir, İlya Yayınevi, 2011.
- Armstrong, A., Davis, E. P., & Ebell, M. (2015). “*An Economic Analysis of the Existing Taxation of Pensions (EET) Versus an Alternative Regime (TEE)*”. National Institute of Economic and Social Research. NIESR Discussion Paper no: 455. <https://www.niesr.ac.uk/sites/default/files/publications/DP455.pdf> [Erişim tarihi: 15.8.2018].
- Bilgiç, A. (2015). “*Türkiye’de uygulanan vergilendirme politikalarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri: 1990-2013 dönemi*”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı
- Bonucchi, M., Ferrari, M., Tomasini, S., & Tsenova, T. (2015). “*Tax Policy, Investment Decisions and Economic Growth*”. Revue de l’OFCE. no:5, p. 225-262.
- Bozoğlu, T. (2010). “*İktisadi kalkınmanın finansmanında vergilendirmenin önemi ve değerlendirilmesi*”. Yayınlanmamış doktora tezi Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Camelia, M., Norina, P., & Roxana, I. (2015). “A VAR Analysis of the Connection Between Taxation and Economic Growth. Case Study: Romania”, Ovidius University Annals. Series Economic Sciences, 15(1): 831-835.
- Chhibber, A. (1985). “Taxation and Aggregate Savings: An Econometric Analysis for Three Sub-Saharan African Countries”, (English). Country Policy Department Discussion Paper; no. CPD 1985-35. Washington, DC: World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/364881492123545675> [Erişim Tarihi: 15.08.2018].
- Cornelia, C. I. (2015). “*Analysis of Correlation Between Gross Domestic Product and Value Added Tax in the European Union Countries*”. Ovidius University Annals. Series Economic Sciences, 15 (1): 702-706.
- Cural, M., & Çevik, N. K. (2015). “Ekonomik Kalkınmanın Vergi Yapısı Üzerindeki Etkisi: 1924-2013 Dönemi Türkiye Örneği”. *Amme İdaresi Dergisi*, 48 (3): 127-158.
- Çelikkaya, A. (2013). “*Verginin Tanımı, Amaçları, Tarihsel ve Teorik Gelişimi*”. ed. İ. Sağbaş, *Vergi Teorisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 2-19.
- Demircan, E. S. (2003). “Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi”. *Erişim Üniversitesi İİBF Dergisi*, sayı: 21, s. 97-116.
- Dolenc, P., & Laporšek, S. (2010). “*Tax Wedge on Labour and its Effect on Employment Growth in the European Union*”, Prague Economic Papers., 4 (2010), p. 344-358.
- Dönmez, R. (2003). “*Vergi Teorisine Giriş*”, ed. N. Varcın ve T. Çakır Kamu Maliyesi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 161-183.
- Dreßler, D. (2012). “*The Impact of Corporate Taxes on Investment-An Explanatory Empirical Analysis for Interested Practitioners*”, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung (ZEW) <ftp://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp12040.pdf> [Erişim tarihi: 15.8.2018].
- Drucker, L., Krill, Z., & Geva, A. (2017). “*The Impact of Tax Composition on Income Inequality and Economic Growth*”. August 2017. Ministry of Finance. Publications And Reviews. Economic Data. Articles Set https://mof.gov.il/en/PublicationsAndReviews/EconomicData/DocLib/Article_082017_Eng.pdf [Erişim tarihi: 15.08.2018].
- Durkaya, M., & Ceylan, S. (2006). “*Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme*”, Maliye Dergisi, sayı: 150, s. 79-89.
- Dülgeroğlu, Ercan, Kalkınma Ekonomisi, V. Basım, Bursa, Vipaş, 2000.
- Edizdoğan, Nihat, Kamu Maliyesi II, 5. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2000.
- Eker, Aytaç, Kamu Maliyesi, 5. Baskı, İzmir, Anadolu Matbaacılık, 2001.
- Erdem, Metin, Şenyüz, Doğan ve Tatlıoğlu, İsmail, Kamu Maliyesi, 5. Basım, Bursa, Ekin Yayınevi, 2007.
- Eren, M. V., Ergin Ü. A. ve Aydın, H. İ. (2018). “*Türkiye’de Vergi Gelirleri ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki: Frekans Alanı Nedensellik Analizi*”, Dogus University Journal, 19 (1): 1-18.
- Feldstein, M. (1976). “*Personal Taxation and Portfolio Composition: An Econometric Analysis*”, Econometrica: Journal of the Econometric Society, p. 631-650.

- Feldstein, M. S. (1980). "Inflation, Tax Rules, and Investment: Some Econometric Evidence", NBER Working Paper Series. Working Paper no. 577. <http://www.nber.org/papers/w0577.pdf> [Erişim tarihi: 15.08.2018].
- Han, E., Kaya, A. A. (2008). Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, 6. Baskı, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Hotunluoğlu, H. & Arslaner, H. (2016). "Türkiye'de İşsizlik Oranının Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi", Conference: International Congress on European Union Relations, Economics. Finance and Econometrics (EUREFE'16). At Aydın. Conference Paper, 1634-1644, <https://www.researchgate.net/publication/322519032>, [Erişim Tarihi: 15.08.2018].
- Husnain, M. I., Haider, A., Padda, I. H., Khan M., Akram N., Mahmood, H. Z., & Shaheen, F. (2015). "Public Expenditure, Taxes and Economic Development: An Empirical Analysis for Pakistan", Middle-East Journal of Scientific Research. 23 (11): 2756-2762.
- Kayan, A. (2000). "Verginin Tarihsel Gelişimi ve Sebep Olduğu Bazı Önemli Olaylar", Maliye Dergisi, sayı: 135, s. 80-87.
- Keynes, John Maynard, The General Theory of Employment, Interest And Money. London, Macmillan, 1936.
- Kugler, A., & Kugler, M. (2002). "Effects of Payroll Taxes on Employment and Wages: Evidence From the Colombian Social Security Reform", Center for Research on Economic Development and Policy Reform. Institute for the Study of Labor, Discussion Paper.
- Mann, A. J. (1980). "Economic Development and Tax Structure Change: Mexico, 1895-1975", Public Finance Quarterly. 8 (3): 291-306.
- Marsden, K. (1983). "Links Between Taxes and Economic Growth: Some Empirical Evidence", World Bank Staff Working Papers, no: 605, p. 21-25.
- McNabb, K., & LeMay-Boucher, P. (2014). "Tax Structures, Economic Growth and Development", ICTD, Working Paper 22, p. 3-38.
- Mokrá, V. (2006). "Taxes, Taxation and the Tax System", National Economy. -BIATEC, volume: XIV, 12/2006, 17-21. Národná Banka Slovenska, https://www.nbs.sk/_img/Documents/BIATEC/BIA12_06/17_21.pdf, [Erişim Tarihi: 12.08.2018].
- Mucuk, M., & Alptekin, V. (2008). "Türkiye'de Vergi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: VAR Analizi (1975-2006)", Maliye Dergisi, sayı: 155, s. 159-174.
- Munduch, P. (2018). "Econometric analysis of inequality". Bachelor Thesis, Charles University Faculty of Social Sciences Institute of Economic Studies.
- Mutluer, Kamil, Öner, Erdoğan, ve Kesik, Ahmet, Teori ve Uygulamada Kamu Maliyesi, 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2010.
- Nemli, Arif, Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Politikası, İstanbul, Y. Güryay Matbaası, 1979.
- Nwakanma, P. C., & Nnamdi, K. C. (2014). "Taxation And National Development", Journal of Social and Economic Policy, 11 (1): 109-116.
- Oboh, T., & Eromonsele, P. E. (2018). "Taxation and Income Inequality in Nigeria", NG- Journal of Social Development. An Open Access Journal, 7 (1): 63-72. https://www.arabianjbm.com/pdfs/NGJSD_VOL_7_1/6.pdf, [Erişim Tarihi: 15.08.2018].
- OECD (1996), "Definition of Taxes". DAF/MAI/EG2(96)3, <http://www1.oecd.org/daf/mai/pdf/eg2/eg2963e.pdf>, [Erişim Tarihi: 12.08.2018].
- OECD (2018). "Glossary of Tax Terms". <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm> [Erişim Tarihi: 12.08.2018].
- Ofoegbu, G. N., Akwu, D. O., & Oliver, O. (2016). "Empirical Analysis of Effect of Tax Revenue on Economic Development of Nigeria", International Journal of Asian Social Science, 6 (10): 604-613.
- Öztürk, Nazım, Maliye Politikası, Bursa, Ekin Yayınevi, 2012.
- Padda, I., & Akram, N. (2009). "The Impact of Tax Policies on Economic Growth Evidence From Asian Economies", The Pakistan Development Review, 28 (4): 961-971.
- Padovano, F., & Galli, E. (2001). "Tax Rates and Economic Growth in the OECD Countries", Economic Inquiry, 39 (1): 44-57.

- Ramot, I., & Ichihashi, M. (2012). *"The Effects of Tax Structure on Economic Growth and Income Inequality"*, Graduate School for International Development and Cooperation. Hiroshima University. Kagamiyama. Higashi Hiroshima. Hiroshima. Japan.
- Saqib, S., Ali, T., Riaz, M. F., Anwar, S., & Aslam, A. (2014). *"Taxation Effects on Economic Activity in Pakistan"*, Journal of Finance and Economics, 2 (6): 215-219.
- Savaşan, F. (2013). *"Vergileme ve Ekonomik Etkinlik"*, ed. İ. Sağbaş, Vergi Teorisi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 92-113.
- Sentence, A. (2012). *"Regression Analysis of Taxation, Economic Growth and Foreign Direct Investment"*, PwC. <https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/assets/economic-analysis-andrew-sentence.pdf> [Erişim tarihi: 15.08.2018].
- Slemrod, J. (1989). *"The Return to Tax Simplification: An Econometric Analysis"*, Public Finance Quarterly, 17 (1): 3-27.
- Stoilova, D., & Patonov, N. (2013). *"An Empirical Evidence for the Impact of Taxation on Economy Growth in the European Union"*, Encontros Científicos-Tourism & Management Studies, no: 3, p. 1031-1039.
- Şaşmaz, M. Ü., & Yayla, Y. E. (2018). *"Vergilerin ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi: Avrupa Birliği Geçiş Ekonomileri Örneği"*, Maliye Dergisi, Ocak-Haziran 2018; no: 174: 315-336.
- Şener, Orhan, Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008.
- Şenyüz, Doğan, Yüce, Mehmet ve Gerçek, Adnan, Vergi Hukuku, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitapevi, 2011.
- Turhan, Salih, Vergi Teorisi ve Politikası, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1993.
- Türgay, T. (2011). *"Kamu Gelirleri ve Vergi Politikaları"*. ed. A. Kökocak, Kamu Ekonomisi, Bursa, Ekin Yayınevi, s. 279-355.
- Türk, İsmail, Maliye Politikası, 8. Baskı, Ankara, S Yayınları, 1989.
- Uluatam, Özhan, Kamu Maliyesi, 12. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2012.
- Verbič, M., & Črnigoj, M. (2014). *"Corporate Investment and Corporate Taxation During the Economic Crisis in Slovenia"*, Eastern European Economics, 52 (6): 32-56.
- World Bank (2018). *"Tax revenue (% of GDP)"*. <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=GC.TAX.TOTL.GD.ZS&country=#> [Erişim tarihi: 12.08.2018].